

1. De grote waarom-vraag

1.1 De tranen van het hart

Tranen ... Ze staan symbool voor het lijden op aarde. Het zijn, zo schreef eens de kerkvader Augustinus, te beschouwen als de bloeddruppels van je hart. Dat is ook een Bijbelse manier van spreken over verdriet. Wij horen de dichter hiervan spreken: 'Mijn tranen zijn mij tot spijs, dag en nacht' (Ps. 42:4a). En een andere dichter beleet: 'Gij weet, o God, hoe 'k zwerven moet op aard', mijn tranen hebt G' in Uwe fles vergaard' (Ps. 56:4 ber.). Met tranen smeekt de dichter van Psalm 69: 'Verhoor Uw knecht, die hete tranen schreit'. Al Gods kinderen wordt beloofd dat de Heere eens hun tranen zal afwissen (Openb. 21:4a). De Heere Jezus, zo schrijft de bekende prediker Matthew Henry, zal hen opwachten met een zachte doek om met tere bewogenheid die laatste tranen weg te nemen. 'Nu ben je thuis, het land zonder tranen', zullen zij dan uit Zijn mond horen.

Verschillende tranen

Tranen staan symbool voor verdriet. En daarvan geldt: zoveel mensen, zoveel tranen. Zoveel *verschillende* tranen. Verschillend omdat er zoveel van elkaar te onderscheiden oorzaken voor verdriet zijn. Een jong meisje kan mogelijk nog nooit aan een open graf hebben gestaan, maar zich toch heel eenzaam voelen. Hoewel er invoelende, zorgzame mensen om haar heen staan, voelt zij zich immens alleen. Het kan ook zijn dat die zorgzame mensen juist ontbreken. Je hebt (bijna) niemand met wie je intiem kunt zijn. Een vader en een moeder die vooral druk zijn met

dingen *rondom* je persoon, maar niet mét jouw persoon. Er zijn tranen vanwege verlies. En dat verlies kan heel divers zijn. Verlies van een dierbare vriendschap. Een verkering die uitgaat, terwijl je dat meisje of die jongen niet kan en niet wil vergeten. Of mogelijk ben je gekwetst in je liefde, werd je 'ingeruild' voor een ander. Aan de kant gezet. Het kan zijn dat je erachter kwam dat je je aangetrokken voelde tot mensen van hetzelfde geslacht. Je voelt als jongen liefde voor een andere jongen of als meisje liefde voor een ander meisje. Het maakte je verward, eenzaam, verdrietig. Je leest in de Bijbel dat een vaste relatie een onbegaanbare weg is. En je hart schreeuwt het uit: 'Hoe kan God, Die mij geschapen heeft, dit toelaten?'

Andere vormen van lijden zijn ziekte en andere (lichamelijke) beperkingen. Veel mensen moeten elke dag letterlijk pijn lijden. Maar ook dagelijkse beperkingen ervaren vanwege de gebondenheid aan een rolstoel. Of misschien is het niet eens meer mogelijk om in een rolstoel te zitten ... Elke dag moeten andere mensen hen helpen. Mogelijk heb ik het nu over u of jou. Wat een beperkingen zijn er dan in je dagelijks functioneren. Jij kunt niet de dingen doen die leeftijdsgenoten wel kunnen. En dat moet je altijd elke dag weer aanzien. Voor jou geen toekomst met een man of vrouw, met kinderen ...

Laten wij daarbij ook de tranen van de mantelzorgers niet vergeten. Hoe moeilijk is het voor een vader, een moeder, echtgenoot of echtgenote om met de beperkingen om te gaan. Zij zoeken het beste voor hun geliefd kind of geliefde man of vrouw, maar voelen elke dag en elke nacht hun onmacht om hiermee om te gaan. Dat geldt ook voor het achteruit zien gaan van geliefde ouders. De vader, de moeder, die zoveel voor je betekende, moet nu jouw zorg ontvangen. Je ziet ze geestelijk en lichamelijk achteruitgaan.

Er zijn ook tranen vanwege conflicten of vanwege een onbeantwoorde liefde in het huwelijk. Een vader en een moeder die nog wel in één huis leven, maar waarmee ook alles is gezegd. De spanning is vaak te snijden. Je bent getrouwd, maar je mist de liefdevolle echtgenoot naast je.

Of je mist ouders die werkelijk in liefde samen voor jou zorgen. Er zijn tranen van kinderen – ook als ze volwassen zijn geworden – die gebukt gingen onder deze last. Tranen vanwege psychisch en/of lichamelijk misbruik door een vader, broer of ander familielid. En dat terwijl mogelijk anderen hun ogen dicht deden ...

Daar zijn de tranen van rouw. De dood die kwam en je lieve kind, je broer of zus, je man of vrouw, je vader of moeder, een vriend of vriendin wegnam. De pijn van het nooit meer zijn of haar stem te kunnen horen. De lege plaats. Elke dag weer. En zo kan ik nog door gaan. Al schrijvend besef ik dat ik met al deze voorbeelden nog lang niet klaar ben. Mogelijk zegt u al lezend: maar mijn tranen zijn nog niet met name genoemd. Weet dat zij ook bedoeld worden in dit boekje.

Wat al die oorzaken van verdriet betreft, moet ik denken aan een legende over kruisdragen. Het verhaal is als volgt. In een stadje woonden mensen die niet tevreden waren over het verdriet dat zij moesten meemaken. Zij wezen met de vinger naar mensen die het veel gemakkelijker hadden dan zij. De koning van het stadje kwam toen met een plan. Alle mensen moesten hun kruis maar eens aan de weg zetten, zodat duidelijk zou worden hoe groot hun kruis nu werkelijk was. De mensen deden het. En zo stond er op een dag voor heel wat voordeuren een kruis. Sommigen waren klein, anderen veel groter. Bij een aantal deuren ontbrak een kruis. Zie je wel, zeiden de mensen, die hebben het zo gemakkelijk. Zij kennen geen kruis. De koning belde bij deze mensen 'zonder kruis' aan en vroeg

hen of zij geen kruis hadden. Maar wat bleek, deze mensen hadden wel degelijk een kruis. Alleen hun kruis was zó groot dat het niet door de voordeur kon. Een veelzegende les die doet denken aan de uitspraak 'geen huis zonder kruis' en 'geen hart zonder smart'.

Geestelijke tranen

Tot nog toe heb ik het niet gehad over heel speciale tranen: geestelijke tranen. Het is het verdriet dat onderdeel vormt van oprecht berouw over de zonden in mijn leven. Geestelijk verdriet werkt de Heilige Geest. Er komt een droefheid naar een goeddoend en liefhebbend God, Die ik ook leer kennen als een heilig God Die geen gemeenschap met de zonden kan hebben. En dat mag gepaard gaan met een hartelijke schuldbelijdenis. Zoals wij zien in de gelijkenis van de tollenaar in de tempel die zijn ogen niet durfde op te heffen naar de hemel en het verzuchtte: 'Wees mij de zondaar genadig.'

Wij lezen van een weggelopen zoon die 'tot zichzelf kwam' en zich voornam – en dat ook deed – om zijn zonden jegens God en zijn vader te belijden. Gods Woord tekent David in zijn oprechte berouw waar hij belijdt: 'Want ik ken mijn overtredingen, en mijn zonde is steeds voor mij. Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan wat kwaad is in Uw ogen; opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken en rein zijt in Uw richten' (Ps. 32). In de Westminster Confessie (die rond dezelfde tijd als onze Dordtse Leerregels in Londen is opgesteld) hebben de puriteinen een aparte paragraaf aan het berouw (par. 15) gewijd. Ik citeer eruit:

1. Berouw ten leven is een genade door het evangelie gegeven. De leer daarvan moet door elke dienaar van het evangelie worden gepredikt evengoed als die van het geloof in Christus.

2. Bij zulk een berouw betreurt de zondaar – niet alleen om het uitzicht op wat hij te duchten heeft, maar ook omdat hij zich bewust is van het vuile en verfoeilijke karakter van zijn zonden, die immers tegen de heilige natuur van God en Zijn rechtvaardige wet ingaan, en onder invloed van Zijn barmhartigheid in Christus over wie boetvaardig zijn – zijn zonden en haat ze zo dat hij zich van al die zonden tot God bekeert, met het voornemen en de inspanning om met Hem op al de paden van Zijn geboden te wandelen.

Wat een bijzondere zegen als er naast deze tranen ook vreugdetranen komen, omdat mag worden geloofd dat een Ander, de Heere Jezus Christus, als hét Lam van God je zonden heeft weggedragen. Als je mag geloven dat niet alleen anderen, 'maar ook mij' vergeving van zonden is geschonken. De Heilige Geest geeft dan een wonderlijke blijdschap in het hart, omdat je weer in de gemeenschap met God bent hersteld. De Heilige Geest gaat als het ware de tranen van verdriet afdrogen.

Maar alle kinderen van God zullen ondervinden dat het op aarde een 'mengeling' van vreugdetranen en smartetranen zal blijven. Het leven van een ware christen is immers een stervend leven. De oude mens sterft de smartelijke kruisdood ... Een 'hartelijk leedwezen dat wij God door onze zonden vertoornd hebben, en die hoe langer hoe meer haten en vlieden' (HC 33, antw. 89). Het is de 'blijvende en telkens weer te beoefenen boetvaardigheid', zegt Calvijn. Het geeft, naast het ervaren van vreugde en vrede, ook een klagend leven: 'Als ik het goede wil doen, ligt het kwade mij bij.' De strijd tegen de driehoofdige vijand – satan, wereld en eigen vlees – geeft hen verdriet, aanvechting. Luther schrijft: 'Hoe groter christen, des te meer aanvechting.' Te ondervinden dat een christen in deze wereld verdrukking zal meemaken of zelfs vervol-

ging, geeft tranen. Zo horen wij de dichter van Psalm 69 klagen:

*Hoor mij, o HEER, Uw goedertierenheid
Is goed; zie mij dan aan met gunstig' ogen.
Hoe teer, hoe groot is mij Uw mededogen!
Verhoor Uw knecht, die hete tranen schreit.*

Daaronder vallen eveneens tranen van verlangen naar het volmaakte, naar het 'altijd bij de Heere' mogen zijn. Het zijn ook de tranen die jarenlang werden gezien in het leven van Monica, de moeder van Augustinus, omdat ze zag hoe haar man en zoon zonder God leefden. Paulus kende zulke tranen. Wenend vanwege zijn grote bewogenheid met het eeuwige welzijn van mensen wees hij de gemeenten in woord en geschrift op de noodzakelijkheid van het geloof in de Heere Jezus als Borg en Middelaar en op het grote gevaar van het inslaan van een dwaalweg en daarmee betuigen een vijand van het kruis van Christus te zijn (Filipp. 3: 18).

Tranen die God ziet

Het is een grote troost als wij met ons hart mogen zingen: 'Gij weet, o God, hoe 'k zwerven moet op aard', Mijn tranen hebt G' in Uwe fles vergaard' (Ps. 56:4 ber.). Hiermee belijdt de dichter dat het verdriet bij de Heere bekend is. Het beeld is tweeledig. Het kan slaan op een pelgrim die een kruik water bij zich heeft. Het is kostbaar water. En hij telt als het ware elke druppel water. Hij laat het water niet zomaar op de grond vallen.

Het kan ook betrekking hebben op een periode van rouw. De tranen van de klaagvrouwen werden opgevangen en in een kruikje bewaard. Als herinnering aan de droefheid. Kostbare tranen dus. Welnu, God zal ook wat dóen met de tranen van Zijn kinderen. Hij vergeet het niet. Dat zullen de vijanden, zoals David die had, gaan ondervinden (Ps. 56:10). 'Als God de tranen van Zijn heiligen bewaart,

dan zal Hij des te meer hun bloed gedenken om dat te wreken' (Thomas Scott, *Bijbelverklaring*). Hij zal de tranen van Zijn kinderen eens voorgoed wegnemen. Hij zal ze 'uitwissen'. 'God zal Zijn volk vertroosten naar de tijd, waarin Hij het bedroefd heeft, en hun geven in blijdschap te maaien, die in tranen hebben gezaaid. Want als een traan gezaaid werd, zal opkomen als een parel' (Matthew Henry, *Bijbelverklaring*).

1.2 Tranen en kruisdragen

De symboliek

Wij zeggen wel dat al de hierboven beschreven tranen er zijn vanwege het zogenoemde kruisdragerschap. Leven 'onder het kruis'. Het woord 'kruis' roept het beeld op van een veroordeelde die met de dwarsbalk van zijn eigen kruis op weg is naar de plaats van de executie. Zó zag de Heere Jezus Zijn eigen leven getekend. Wij belijden met de kerk der eeuwen dat Hij is 'gekruisigd'. Hij is dan ook de grote Kruisdrager, de Heere Jezus Christus. En Hij, de Zaligmaker, heeft op verschillende momenten Zijn discipelen en anderen opgeroepen om achter Hem aan te komen, om het kruis te dragen. 'Wie zijn kruis niet draagt en Mij navolgt, die kan Mijn discipel niet zijn' (Luk. 14:27). En dat gewillig, niet onvrijwillig zoals eenmaal Simon van Cyrene moest worden gedwongen het kruis van Christus te dragen. Daar komt dus ons woord 'kruisdragen' vandaan. In een preek over de zaligsprekingen schrijft Calvijn hierover:

'Kruis betekent zoveel als dat ieder zijn galg draagt; het is, dat wij zijn als die arme lieden die altijd het mes op de keel hebben, dat we gekweld en gesard worden en niet alleen als het ware de dood voor ogen heb-

ben, maar ook veracht en geminacht worden, dat men ons onrecht doet en ieder ons in het gelaat spuwt. Wij moeten dat gevoel en het dapper dragen, als een last die ons op de schouders gelegd is, evenals wanneer iemand die op reis moet een pak op de rug draagt. Zo betuigt onze Heere Jezus Christus ons dat wij niet achter Hem kunnen komen, dat wij niet onder het getal der Zijnen kunnen gerekend worden of ieder moet zijn eigen pak torsen'.

Calvijn noemt dit het 'beding waaronder onze Heere Jezus Christus ons roept in Zijn school' en 'het a b c dat ons in de school van onze Heere Jezus Christus geleerd wordt' (De Reuver, *Kruis en gratie*).

Geestelijk kruis

Toch moeten wij oppassen om dit – door Christus als zodanig benoemde – kruisdragen meteen (en alleen) toe te passen op lichamelijke en psychische moeiten. Als Christus Zijn nog jonge discipelen erop wijst dat zij het kruis moeten leren dragen, dan gaat het in de eerste plaats om het geestelijke kruis. De rijke jongeling wordt uitgenodigd om het geestelijke kruis – te delen in de smaadheid van Christus – op zich te nemen. Hij kon het op zich nemen, hij kon het ook nalaten. Er is een keuzemogelijkheid, al komen al Gods kinderen erachter dat de Heilige Geest hen in staat moet stellen om ook daadwerkelijk de juiste keuze te maken. Anders gaan ze, net als de rijke jongeling, bedroefd weg.

Die keuzemogelijkheid is er niet als je spreekt over het kruis dat betrekking heeft op aardse moeiten en zorgen als ziekte en verlies. Wanneer je een geliefd familielid moet afstaan aan de dood, dan wordt het je opgelegd. Je hebt in het geheel geen keuze. Bij het geestelijke kruis gaat het om de zelfverloochening, het sterven aan de zonden, aan

de oude mens. Dat is het om met Christus begraven te worden in Zijn dood en met Hem opgewekt worden tot het nieuwe leven (Rom. 6:4). De Statenvertalers schrijven hierbij: 'Dit is de tweede trap onzer wedergeboorte, die ons door den doop wordt verzegeld, namelijk de toewijding en volharding in de doding der zonde in ons, gelijk de begrafenis een volharding was van den dood van Christus.'

Al het andere verdriet, de anderen moeiten, noemen wij ook wel een 'kruis'. Maar het is een door God opgelegd kruis, het toegeschikte kwaad. Het is eigenlijk meer een 'doorn in het vlees' waarvan Paulus spreekt in de tweede brief aan de gemeente van Korinthe. Hij schrijft: 'En opdat ik mij door de uitnemendheid der openbaringen niet zou verheffen, zo is mij gegeven een scherpe doorn in het vlees, namelijk een engel des satans, dat hij mij met vuis-ten slaan zou, opdat ik mij niet zou verheffen' (2 Kor. 12:7). Een doorn in je vlees 'krijg je', die kun je niet vrijwillig opnemen of van je afschudden.

Kruis in brede zin

Maar mogen wij dan niet meer spreken over kruisdragen als het gaat om al het psychische en lichamelijke lijden, om ziekte en rouw of een andere onbegrepen weg? Calvijn zou hierop een bevestigend antwoord geven. In zijn commentaren en andere werken hanteert hij het 'kruis' als symbool en verzamelnaam voor lijden, vervolging, benauwdheid, verdrukking (De Reuver, *Kruis en gratie*).

Wel moeten wij beseffen dat er onderscheid is tussen een geestelijke kruisdragen en een niet-geestelijk (aards) kruisdragen. Ik haast mij erbij te zeggen dat beide vormen van kruisdragen heel nauw met elkaar (kunnen) samenhangen. Ik schrijf 'kunnen', omdat het niet-geestelijke kruis wel degelijk een geestelijke functie behoort te hebben in ons leven. Daarover gaat het volgende hoofdstuk

waar het gaat over het nut van beproevingen, over de verborgen zegen in een beproevingen. Het is nodig dat wij leren om tijdelijke beproevingen te aanvaarden. Dat is de Bijbelse zachtmoedigheid. Om de tegenspoed geduldig te dragen. Te belijden: 'Het is goed wat de hemelse Vader doet!' Het gaat hier dan dus om het geloof in Gods voorzienigheid, in het leren kennen, aanvaarden en zelfs beminnen van de Vaderlijke hand in het toeschikken van 'kwaad' in ons leven.

1.3 Zijn waarom-vragen verboden?

Ik ben inmiddels toegekomen aan de belangrijkste vraag die oprijst als wij spreken over lijden. Het is de vraag die veel mensen op straat aan je stellen als je hen met God confronteert. Niet zelden krijg je een wedervraag: 'Hoe moet ik geloven in een God die het lijden op deze wereld toelaat?'

Een complex vraagstuk. Dat geldt eveneens van Gods kinderen. Zij kennen net zo goed de waarom-vragen wanneer het lijden hun eigen woning binnen komt, het eigen hart vervult. Zij worden niet gespaard als het gaat over het lijden in deze wereld. Het klassieke huwelijksformulier windt er geen doekjes om: 'Overmits den gehuwden gewoonlijk velerhande tegenspoed en kruis vanwege de zonde overkomt ...' Ware christenen hebben het echt niet beter dan mensen 'van de wereld'. Niet zelden moeten Gods kinderen zelfs meer en zwaarder lijden.

Maar, zo kan de vraag oprijzen, als God het lijden kán tegenhouden, waarom laat Hij het dan toch toe? Waarom moet een jonge moeder sterven en haar gezin achterlaten? Waarom moet een geliefd kind verongelukken? Waarom moest die jongen of dat meisje zo zwaar gehandicapt geboren worden? Waarom, hoor ik een kind zeggen, moesten mijn ouders zo verbitterd tegen elkaar worden dat het tot een echtscheiding kwam of dat ze als

gescheiden mensen van elkaar leefden? Waarom, zegt iemand met een gesmoorde stem, is er in mijn leven droefheid op droefheid en bij m'n vrienden lijkt het leven over rozen te gaan? Asaf zou je zo begrijpend aankijken. Hij begreep het evenmin. Mensen die God niet vreesden, leken meer zegen te ontvangen dan hij:

*Ik zag met nijdig' ogen aan,
Hoe dwazen hier op rozen gaan,
En hoe godd'lozen in hun gangen,
Al veeltijds rust en vreê erlangen.
Zij weten van geen tranenbrood,
Van gene banden, tot hun dood;
Hun kracht is fris; zij zijn gezond
Tot op hun laatsten avondstond.
(Ps. 73 ber.)*

Het 'waarom' van Christus

Er zijn mensen die zeggen dat een christen geen waarom-vragen mag stellen. Een ware christen moet, zo zegt men dan, niet vragen naar het 'waarom' maar naar het 'waartoe'. Ik ben het niet eens met deze mensen. De Bijbel maakt dat onderscheid niet. Onomwonden stellen de psalmdichters en de profeten hun waarom-vragen aan God. Het is David, die later door de grote Davidszoon wordt geciteerd, die de grote klacht omhoog probeert te werpen: 'Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten' (Ps. 22:2a).

Ik denk aan de zojuist al geciteerde Asaf, die er helemaal niets meer van begrijpt en dat ook in krasse bewoordingen tegen God zegt (Ps. 73, Ps. 77). 'Nochtans heb ik gedacht om dit te mogen verstaan, maar het was moeite in mijn ogen' (Ps. 73: 16). Hij durft niet eens meer aan God te denken. Luister maar naar zijn klacht: 'Ten dage mijner benauwdheid zocht ik den Heere; mijn hand was des nachts uitgestrekt en liet niet af; mijn ziel weigerde getroost te

worden. Dacht ik aan God, zo maakte ik misbaar; peinsde ik, zo werd mijn ziel overstelpt' (Ps. 77: 3, 4).

En is het hele boek Job niet één grote waarom-vraag? Weliswaar ging Job hierin te ver, maar toch zegt de Heere over Job dat hij – vergeleken met de vrienden – recht van God had gesproken (Job 42: 7).

Toegegeven, zal iemand zeggen, je mag waarom-vragen stellen. Maar God geeft zelden antwoord op deze vragen. Zelfs Job kreeg immers geen antwoord, maar legt bij het zien van Gods majesteit en zijn eigen kleinheid 'de hand op de mond' (Job 42: 1-6). En Asaf kreeg niet een antwoord, maar een ander perspectief te zien, te weten de eindbestemming van goddelozen tegenover kinderen van God (Ps. 73: 17, 24). Inderdaad, zo zullen wij nog vaak zien, het 'rusten in Gods welbehagen' is de sleutel naar het ervaren van vrede in het lijden (Ps. 43: 5 ber.).

Kruis als medicijn

Toch is er meer over het nut van het lijden te zeggen. Het gaat om de zegen die God wil verbinden aan de tranen. Ik noem alvast – vooruitlopend op het volgende hoofdstuk – enkele motieven. Gods Woord laat ons zien dat het in de eerste plaats nodig is dat de ware christen zich als een 'vreemdeling op aarde' voelt en zich ook zo gedraagt. Augustinus zegt daarover dat God bittere kruiden door ons eten strooit opdat wij het eten niet te lekker zullen gaan vinden. En Hij zorgt ervoor dat wij ons aardse huis zullen blijven beschouwen als een herberg: wij zijn op doortocht. Daarom maakt de kerkvader onderscheid tussen het 'genieten' en het 'gebruiken'. Het echte genieten is voor later ... Calvin schrijft in zijn onovertroffen *Institutie*:

En door welke soort van verdrukking wij ook gedrukt worden, altijd moeten wij zien op dit doel, dat wij ons gewennen aan de verachting van het tegenwoordige leven en daardoor opgewekt worden tot de overdenking van het toekomstige.

Hij beschouwt het kruisdragen op aarde zelfs als een medicijn, als een geneesmiddel:

Want aangezien God zeer wel weet, hoe wij van nature geneigd zijn tot een beestachtige liefde tot deze wereld, wendt Hij een zeer geschikt middel aan om ons terug te trekken en onze verlamming te verdrijven, opdat wij niet al te vasthoudend in die liefde blijven hangen.

In Gods Woord lezen wij: 'Want dien de Heere liefheeft, kastijdt Hij, en Hij geselt een iegelijk zoon die Hij aanneemt' (Hebr. 12:6).

Louteren

Het lijden op aarde heeft ook een louterend element. Het wordt wel vergeleken met het goud en het zilver dat in het vuur op echtheid wordt beproefd. God, als de grote Goudsmid, beproeft, 'keurt' mensen. Hij gaat op deze wijze na of zij – door genade – zullen volharden, op Hem blijven hopen, Hem benodigen, in Zijn Woord geloven. Of keren zij zich van Hem af? Het 'echte' blijft bij God. Het onechte keert zich van Hem af. Zó spreekt Job over de beproeving die hij moet doorstaan. 'Hij beproeve mij; als goud zal ik uitkomen', horen wij hem in het midden van de Godsverlating belijden (Job 23:10).

Petrus houdt het de christenen 'bedroefd zijnde door menigerlei verzoekingingen' voor ogen dat de beproeving van het geloof 'die veel kostelijker is dan van het goud' zal mo-

gen leiden tot 'lof en eer en heerlijkheid, in de openbaring van Jezus Christus' (1 Petr. 1: 6-7). De Schots- presbyteriaanse predikant Andrew Gray (1633-1655) durft dan ook onverbloemd te zeggen dat het lijden een wezenlijke gift van Christus is. Want degene die de Heere liefheeft, die wordt ook door Hem gekastijd (Hebr. 12: 6).

Voor Calvijn is de lijdende gestalte van een christen geen teken van ongeloofwaardigheid, maar een hoge onderscheiding en teken van verkiezing. Hij acht niet alleen het geloof, maar ook (de volharding in) het kruisdragen een genadegeschenk van God. Daarom bidt de dichter: 'Ai, matig Uw kastijden; sla mij met medelijden, gelijk een vader doet' (Ps. 6:1 ber.).

1.4 Er was een tijd zonder lijden

Met het voorgaande is nog niets gezegd over de oorsprong van het lijden. Daar is het wel de hoogste tijd voor. Zoals een arts die de diagnose vaststelt tevens probeert na te gaan waar de haard of de oorsprong van de ziekte kanker zit. Want bij al onze waarom-vragen wijst de Heere ons op Genesis 3. Het begin was zo goed, volmaakt goed! In de eerste hoofdstukken van Genesis lezen wij over de schepende God. 'De Geest Gods zweefde op de wateren.' Deze Geest broedde op de woeste wateren, zoals een vogel op het nest haar eieren verwarmt tot ze uitkomen. Zo was de scheppende hand van God. Dat is uit het niets iets 'voortreffelijks maken', schrijven de godzalige kanttekenaren. De Engelse en Schotse vaders hebben beleden dat een drie-enig God het 'om de heerlijkheid van Zijn eeuwige kracht, wijsheid en goedheid te tonen, behaagd heeft om in het begin de wereld en alles wat daarin is, hetzij zichtbaar of onzichtbaar, in zes dagen uit niets te scheppen of te formeren en het was alles zeer goed'. Hij maakte scheiding tussen licht en duisternis, tussen water en het droge. Hij schiep grassprietjes, boterbloemen, lelies, eiken-

bomen, appelbomen, merels, musjes, arenden, konijnen, mieren, kikkers, walvissen en olifanten.

Ten slotte was de weergaloos prachtig ingerichte aarde, de kraamkamer voor Gods pronkjuweel, gereed. De mens kon 'geboren' worden. 'En God schiep de mens naar Zijn beeld; naar het beeld Gods schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen' (Gen. 1:27). Daarna werd het stil ... De Schepper ging rusten. 'Als nu God op de zevenden dag volbracht had Zijn werk, dat Hij gemaakt had, heeft Hij gerust op de zevenden dag van al Zijn werk, dat Hij gemaakt had.'

Dit 'rusten' van God betekent dat Hij omzag naar alles wat uit Zijn handen was voortgekomen. Zoals een schilder een paar passen naar achter doet om zijn werk te bezien, zo lezen wij van de Heere: 'En God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed.' De grote Architect en Bouwmeester had een vermaak in Zijn werk dat gemaakt was naar Zijn eigen bestek. Hij 'verlustigde' Zich erin. Hij had een 'uitnemend welgevallen' in al Zijn werk, en wel in het bijzonder in de mens.

Dát was dus het eerste wat de Heere deed. Hij zag om naar Zijn werk. Het is een Goddelijk keuren, proeven, Zich verlustigen. God is verblijd, omdat Zijn werk beantwoordt aan Zijn God-zijn. 'Zoals de man is, is zijn werk. Men kent de man aan zijn werk. Welnu, zoals de Heere is, is Zijn werk. Wij kennen Hem aan de werken van Zijn hand. Zij zijn van goddelijke makelij' (Ds. G. Boer, *Ik ben de Alpha*, Bijbellezingen over Genesis 1). In déze wereld ontbrak het kruis, was er geen lijden, waren er geen tranen. Adam en Eva waren volmaakt gelukkig. Er was vrede in de natuur, met de dieren. Er was vrede in hun harten. Er was gemeenschap met God.

Wel waren zij gewaarschuwd. Deze heerlijke staat van leven kon alleen zo blijven voortbestaan als zij gehoorzaam zouden zijn. De sleutel tot de dood (en daarmee tot lij-

den en sterven) hadden zij in eigen hand. De Heere had het ook nog heel zichtbaar gemaakt door gehoorzaamheid te verbinden aan een zichtbare boom. Daarvan eten zou de toegang zijn tot de duisternis. Zij zouden de dood over zich afroepen. Door de gunst van God werd de mens verheven een bondgenoot van de hemel te zijn. De in de schepping gegeven wet (geschreven in het hart van Adam), bracht God in de vorm van een verbond, waarvan volmaakte gehoorzaamheid de te vervullen voorwaarde was. 'Leven was de beloofde zaak, en dood de bedreigde straf' (Thomas Boston, *De Viervoudige staat*).

1.5 Straf op de zonde: stervende sterven

De eerste mensen werden beproefd. Zij bleven niet staande. God voltrok het vonnis (Gen. 2:17). De straf op de zonde was de dood. De dood sterven. Letterlijk staat er: 'stervende sterven'. De tijdelijke, de geestelijke en de eeuwige dood. Scheiding van lichaam en ziel, scheiding tussen mens en God. Thomas Boston schrijft in zijn eerder aangehaalde *Viervoudige staat* dat Adam op dezelfde dag dat hij van de verboden vrucht at naar de wet een dood man was. Maar de uitvoering werd nog verhinderd, omdat er een nageslacht moest komen en 'omdat er een ander verbond was toeberaid'. Boston vervolgt: 'Niettemin, op die dag kreeg zijn lichaam de doodwonden, en werd sterfelijk. De dood vatte ook zijn ziel aan, hij verloor zijn oorspronkelijke rechtvaardigheid en de gunst Gods', reden waarom Adam zich verborg voor God (de geestelijke dood). Adam werd ook onderworpen aan de eeuwige dood en zou daarin gekomen zijn als er geen Middelaar, de tweede Adam, voor hem geweest was.

In de zogenoemde *Ziekentroost*, die achterin de meeste Bijbeltjes te vinden is, heeft ds. Hille het voorgaande samenvat: 'Nadat Adam recht en goed geschapen was, te weten, heilig, rechtvaardig, onsterfelijk, en tot een heer

gezet over alle schepselen, welke God geschapen had, is hij niet lang in dezen staat gebleven, maar is door de listigheid van den satan, en zijn eigen ongehoorzaamheid, van deze schone heerlijkheid vervallen, en heeft alzo het verderf van den tijdelijken en eeuwigigen dood over ons allen gebracht.'

Tegenover onze sterfelijkheid, tegenover de drievoudige dood, plaatst God het leven. Eeuwig sterven tegenover het eeuwige leven. 'Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe' (Joh. 3:16). Christus, de tweede Adam, heeft er telkens van getuigd dat wie in Hem gelooft, niet zal sterven, maar zal leven. Hij is het levende Brood, Hij is het levende Water, Hij is hét medicijn tegen de dood. Hij nodigt ruim: 'Zo iemand dorst heeft die kome tot Mij en drinke' (Joh. 7:37). Mensen worden genodigd op geestelijke wijze te eten van het levende Brood (Joh. 6:51). En in het midden van de tollenaars en zondaren wijst Hij critici erop dat Hij gekomen is niet voor mensen die menen gezond te zijn (rechtvaardigen in eigen oog), maar voor zieken die de Medicijnmeester zo dringend nodig hebben (Matth. 9:12). Nog nooit heeft Hij een zieke, die tot Hem kwam, 'ledig' weggestuurd.

Het is nodig en nuttig om het lijden in deze wereld te bezien tegen de achtergrond van onze diepe val. En daarbij moeten wij letten op de vloek die op deze aarde rust (Gen. 3:17). Wie daarvan doordrongen is, zal het kruis zo anders gaan beoordelen, anders gaan wegen. Voor de meeste mensen is het kruis een zaak die niet bij dit leven past. Zij lopen daarom vast en weten niet hoe het verder moet. Wie de Bijbel goed leest, gaat zien dat het kruis staat in het teken van de verdiende straf op de zonden. Het is een bijzondere zegen als wij daarom ook

het eigen kruis zó mogen gaan leren wegen en aanvaarden.

Ik herinner mij verschillende gesprekken met en ernstige zieke vrouw. Telkens zei ze tegen mij: 'De Heere doet het niet verkeerd hoor ... maar wat is het moeilijk om dát met heel je hart te aanvaarden.' Wat is het nuttig als wij leren zien dat mijn persoonlijke lijden in relatie staat met de zondeval, met mijn zonden. De Heere heeft immers gezegd dat wij stervende zullen sterven ... Dat betekent dat het genade is als wij méér krijgen dan wij hebben verdiend.

Dan is elke dag leven op aarde, en elke dag door God onderhouden worden, méér dan verdiend. Dan is gezondheid méér dan wat ik heb verdiend. Dan is het hebben van geliefden om ons heen méér dan verdiend. Dan is een huis, eten en drinken, méér dan verdiend. Dan blijft verwondering over dat ik zoveel meer kreeg en krijg dan de 'nullijn'. Een christen die op dertigjarige leeftijd ernstig ziek wordt zegt niet (meer): 'Waarom moet ik zo jong al zo ziek worden?' Nee, hij mag het omdraaien en zeggen: 'Wat een zegen dat ik dertig jaar lang gezond mocht blijven.' Tel uw zegeningen, tel ze één voor één ... Iemand stelde eens de vraag: Waarom staat er niet: 'Tel uw moeiten één voor één?' Hij gaf zelf het antwoord: 'Dat doen wij toch wel ...'